

A Katolikus Egyház bíráskodási rendszere, a bíráskodás gyakorlati problémái és azok hasznosítható megoldásai

- Személyes tapasztalatok
- „Szentszéki ügyvéd” Veszprém – Fehérvár (alulnézet)
- Ügyvéd - oktató

Birher Nándor

birhernandor@gmail.com

20 9151 779

„Katolikus – hierarchikus”

- 1404. kán. -- Az Első Szék fölött senki sem ítélezhetik.
- 1405. kán.

-- 1. §. Csak a római pápának van joga az 1401. kán.-ban említett ügyekben ítélezni:

- 1. az államfőkről;
- 2. a bíboros atyákról;
- 3. az Apostoli Szentszék követeiről és bűnügyekben a püspökökről;
- 4. azokban az ügyekben, amelyeket a saját ítélőszéke elé vont.

–2. §. A római pápa által különleges jelleggel megerősített intézkedésről vagy okmányról a bíró nem ítélezhetik, kivéve ha ezzel a pápa előzetesen megbízta.

1417. kán. -- 1. §. A római pápa primátusa alapján minden hívőnek joga van akár egyházi peres, akár bűnügyét bármely fokon és a per bármely szakaszában a Szentszék elé vinni, vagy ott megkezdeni.

1 milliárd ember joga

- Hazai lakosság – egy ezrelék?
- Európa jelentősége?

Katolikus hívők (megkereszteltek) száma 2004-ben^[31]

KONTINENS	Ezer fő	Az összes katolikushoz viszonyított százalékos megoszlás	Az összlakossághoz viszonyított százalékos megoszlás	Százalékos növekedés 1978-hoz viszonyítva
AFRIKA	148 817	13,55	16,97	171,77
AMERIKA	548 756	48,96	62,34	49,68
ÁZSIA	113 489	10,33	2,91	79,62
EURÓPA	278 736	25,38	39,54	4,65
ÓCEÁNIA	8 568	0,78	26,24	52,56
VILÁG	1 098 366	100,00	17,19	45,18

II. cím – BÜNTETENDŐ CSELEKMÉNYEK A EGYHÁZI HATÓSÁGOK ELLEN ÉS AZ EGYHÁZ SZABADSÁGA ELLEN	1370–1377
III. cím – AZ EGYHÁZI TISZTSÉGEK BITOR- LÁSA ÉS A TISZTSÉGEK GYAKOR- LÁSA SORÁN ELKÖVETETT BÜN- TETENDŐ CSELEKMÉNYEK	1378–1389
IV. cím – A HAMISÍTÁS BÜNTETTE	1390–1391
V. cím – BÜNTETENDŐ CSELEKMÉNYEK KÜLÖNLEGES KÖTELEZETTSÉ- GEK ELLEN	1392–1396
VI. cím – BÜNTETENDŐ CSELEKMÉNYEK AZ EMBERI ÉLET ÉS SZABADSÁG ELLEN	1397–1398
VII. cím – ÁLTALÁNOS SZABÁLY	1399

VII. KÖNYV
AZ ELJÁRÁSOK 1400–1752

I. RÉSZ
A PEREK ÁLTALÁBAN 1400–1500

I. cím – AZ ILLETÉKES BÍRÓSÁG	1404–1416
II. cím – A BÍRÓSÁGOK KÜLÖNBÖZŐ FO- KOZATAI ÉS FAJTÁI	1417–1445
I. fejezet – Az első fokú bíróság	1419–1437
1. cikkely – A bíró	1419–1427
2. cikkely – Az ügyhallgatók és az elő- adóbírók	1428–1429
3. cikkely – Az ügyész, a kötelékvédő és a jegyző	1430–1437
II. fejezet – A másodfokú bíróság	1438–1441
III. fejezet – Az Apostoli Szentszék bíróságai	1442–1445
III. cím – A BÍRÓSÁGOK FEGYELME	1446–1475
I. fejezet – A bírók és a bírósági segédse- mélyzet feladata	1446–1457
II. fejezet – A tárgyalás sorrendje	1458–1464
III. fejezet – A határidők és a haladékok	1465–1467

IV. fejezet – A bíraskodás helye	1468–1469
V. fejezet – A tárgyalóterembe beengedhető személyek, az iratok kiállítása és megőrzése	1470–1475
IV. cím – A PERES FELEK	1476–1490
I. fejezet – A felperes és az alperes	1476–1480
II. fejezet – A perbeli képviselők és az ügy- védek	1481–1490
V. cím – A KERESETEK ÉS A KIFOGÁSOK	1491–1500
I. fejezet – A keresetek és a kifogások álta- lában	1491–1495
II. fejezet – Az egyes keresetek és kifogások	1496–1500

II. RÉSZ
AZ EGYHÁZI PERES ELJÁRÁS 1501–1670

I. szakasz	
A RENDES EGYHÁZI PERES ELJÁRÁS 1501–1655	
I. cím – A PERALAPÍTÁS	1501–1512
I. fejezet – A keresetlevél	1501–1506
II. fejezet – Az idézés és a perbeli cselekmé- nyek közlése	1507–1512
II. cím – A PERFELVÉTEL	1513–1516
III. cím – A PER FOLYAMATA	1517–1525
IV. cím – A BIZONYÍTÉKOK	1526–1586
I. fejezet – A felek nyilatkozatai	1530–1538
II. fejezet – Az okirati bizonyítás	1539–1546
1. cikkely – Az okiratok természete és hitele	1540–1543
2. cikkely – Az okiratok felmutatása	1544–1546
III. fejezet – A tanúk és a tanúvallomások	1547–1573
1. cikkely – Kik lehetnek tanúk	1549–1550
2. cikkely – A tanúk megnevezése és ki- zárása	1551–1557
3. cikkely – A tanúk kihallgatása	1558–1571
4. cikkely – A tanúvallomások hitele	1572–1573
IV. fejezet – A szakértők	1574–1581
V. fejezet – A bírói kiszállás és a bírói szemle	1582–1583

		kánon
VI. fejezet – <i>A vélelmek</i>	1584–1586	
V. cím – A MELLÉKES ÜGYEK	1587–1597	
I. fejezet – <i>A felek távolmaradása</i>	1592–1595	
II. fejezet – <i>Harmadik személy közbelépése az ügyben</i>	1596–1597	
VI. cím – A PERIRATOK KÖZZÉTÉTELE, A PER BEZÁRÁSA ÉS A TÁRGYALÁS	1598–1606	
VII. cím – A BÍRÓ DÖNTÉSEI	1607–1618	
VIII. cím – AZ ÍTÉLET MEGTÁMADÁSA	1619–1640	
I. fejezet – <i>Semmisségi panasz az ítélet ellen</i>	1619–1627	
II. fejezet – <i>A fellebbezés</i>	1628–1640	
IX. cím – A JOGERŐ ÉS AZ ELŐBBI ÁLLAPOTBA VALÓ VISSZAHELYEZÉS	1641–1648	
I. fejezet – <i>A jogerő</i>	1641–1644	
II. fejezet – <i>Az előbbi állapotba való visszahelyezés</i>	1645–1648	
X. cím – A PERKÖLTSÉGEK ÉS AZ INGYENES JOGVÉDELEM	1649	
XI. cím – AZ ÍTÉLET VÉGREHAJTÁSA	1650–1655	

II. szakasz

A SZÓBELI EGYHÁZI PERES ELJÁRÁS 1656–1670

III. RÉSZ

EGYES KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSOK 1671–1716

I. cím – A HÁZASSÁGI ELJÁRÁSOK	1671–1707
I. fejezet – <i>A házasság semmisségének kinyilvánításáért folyó perek</i>	1671–1691
1. cikkely – <i>Az illetékes bíróság</i>	1671–1673
2. cikkely – <i>A házasság megtámadásának joga</i>	1674–1675
3. cikkely – <i>A bírók feladata</i>	1676–1677
4. cikkely – <i>A bizonyítás</i>	1678–1680
5. cikkely – <i>Az ítélet és a fellebbezés</i>	1681–1685
6. cikkely – <i>Az okirati eljárás</i>	1686–1688
7. cikkely – <i>Általános szabályok</i>	1689–1691
II. fejezet – <i>A házastársak különválásáról folyó perek</i>	1692–1696

III. fejezet – <i>A megkötött és el nem hált házasság alóli felmentésért folyó eljárás</i>	1697–1706	kánon
IV. fejezet – <i>A házastárs holtjának nyilvánításáért folyó eljárás</i>	1707	
II. cím – A FELSZENTELÉS SEMMISSÉGÉNEK KINYILVÁNÍTÁSÁÉRT FOLYÓ PEREK	1708–1712	
III. cím – A PEREK ELKERÜLÉSÉNEK MÓDJAI	1713–1716	

IV. RÉSZ

A BÜNTETŐELJÁRÁS 1717–1731

I. fejezet – <i>Az előzetes vizsgálat</i>	1717–1719
II. fejezet – <i>Az eljárás lefolyása</i>	1720–1728
III. fejezet – <i>A károk helyrehozatala iránti kereset</i>	1729–1731

V. RÉSZ

ELJÁRÁSI MÓD KÖZIGAZGATÁSI FELFOLYAMODÁSOK ÉS PLÉBÁNOSOK ELMOZDÍTÁSA VAGY ÁTHELYEZÉSE ESETÉN 1732–1752

I. szakasz

FELFOLYAMODÁS KÖZIGAZGATÁSI HATÁROZATOK ELLEN 1732–1739

II. szakasz

A PLÉBÁNOSOK ELMOZDÍTÁSÁNAK VAGY ÁTHELYEZÉSÉNEK ELJÁRÁSA 1740–1752

I. fejezet – <i>Eljárési mód a plébánosok elmozdítására</i>	1740–1747
II. fejezet – <i>Eljárési mód a plébánosok áthelyezésére</i>	1748–1752

RÖVIDÍTÉSEK	1143. old.
TÁRGYMUTATÓ	1153. old.

Apostoli sigatura

ROTA ROMANA

(I. fok, de főként II. fokú
fellebbviteli)

II. fokú bíróság

(érseki bíróság)

/lehet I. fok is/

II. fokú bíróság

(érseki bíróság)

/lehet I. fok is/

II. fokú bíróság

(érseki bíróság)

/lehet I. fok is/

I. fokú

egyházmegyei
bíróság

I. fokú

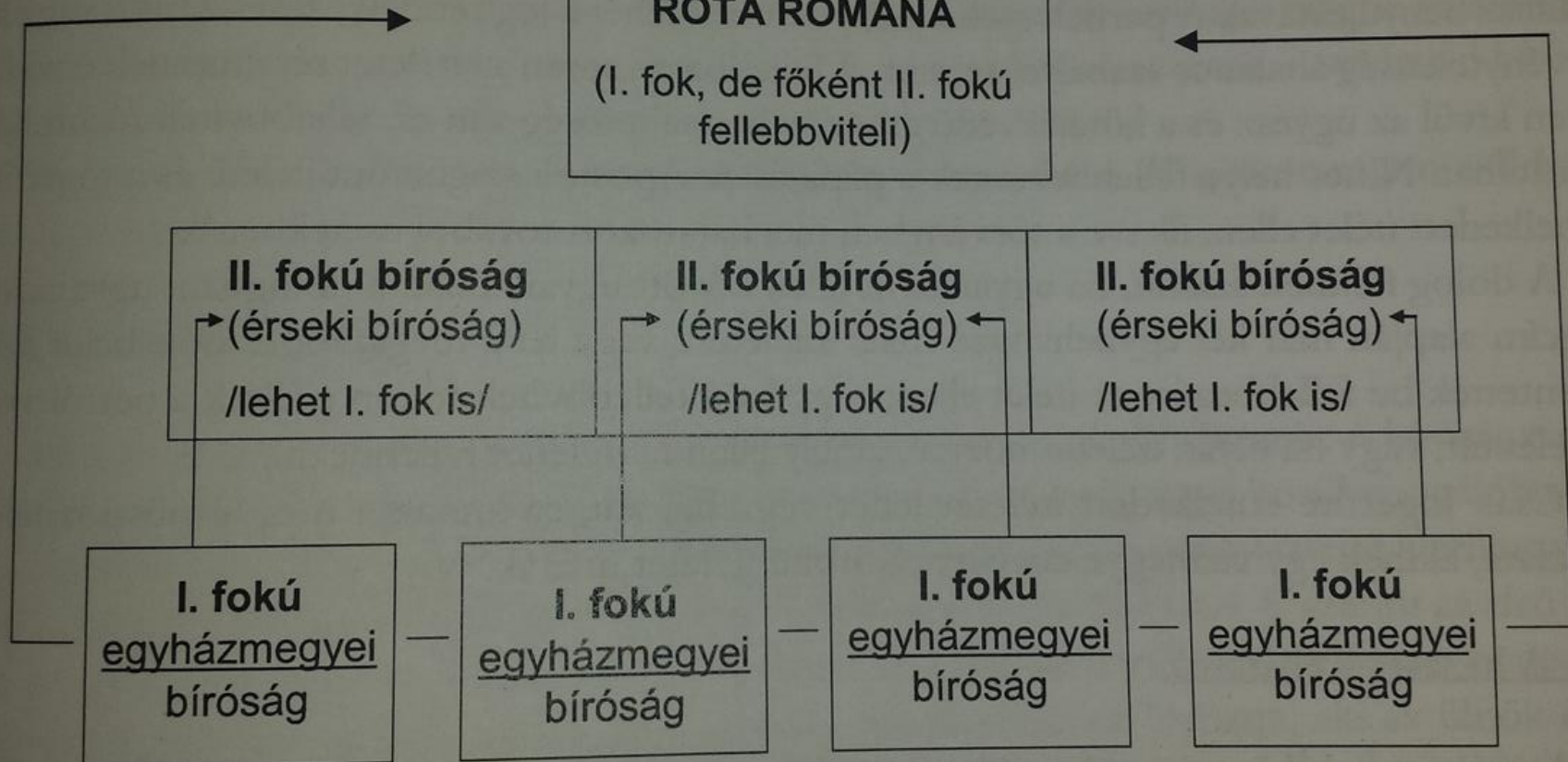
egyházmegyei
bíróság

I. fokú

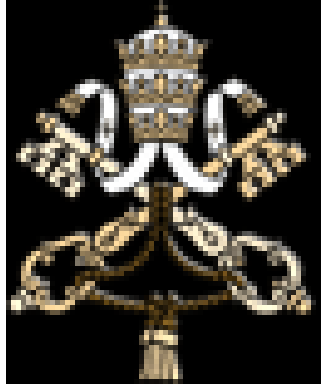
egyházmegyei
bíróság

I. fokú

egyházmegyei
bíróság

Apostoli Signatura

- Az Apostoli Signatura ítélkezik:

Mindazon ügyek felett, amelyekkel kapcsolatosan a Rota Romana ítéletet hozott, s az ellen **semmisségi panaszt** tettek.

Olyan a személyek **állapotáról szóló perekben**, melyekben a fellebbezés tárgyalását a Rota Romana megtagadta. (Például: ha egy papot büntetésből laikus státuszba helyeznek, s ez ellen fellebbez, de annak tárgyalását megtagadja a Rota)

a Rota Romana bírái elleni perekben (érdekeltségük, egyéb ügyeik)

Az Apostoli Szentszékhez felterjesztett közigazgatási vitákban

- **Az Apostoli Signatura feladata még:**

Felügyelni a bíróságok rendjét, fegyelmezési jogkört gyakorol az ügyvédek és képviselők felett.

kiterjeszteni a bíróságok illetékességét

közös egyházmegyei bíróságok létrehozása és felügyelete.

Rota Romana

A **Rota Romana első fokon** ítélik:

Püspökök fölött egyházi peres ügyekben, az 1419. kánon 2. §-ának érintetlenül hagyásával

Prímás apát, monasztikus kongregációk legfőbb apátja és pápai jogú szerzetes intézmények legfőbb elöljárója fölött;

Az egyházmegyék és mindazon egyházi akár természetes, akár jogi személyek ügyeiben, akiknek a római pápán kívül nincs más elöljárójuk.

Mindazokban az ügyekben, melyeket a pápa - akár a felek kérésére - a saját ítélőszéke elé vont, s az ügyben ezt a bíróságot kijelölte.

A **Rota Romana másodfokon** ítélik:

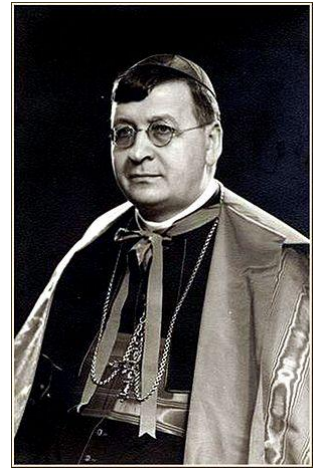
Minden hívőnek joga van hozzá, hogy a megyés püspök ítélete ellen a Pápához fellebbezzen.

A saját első fokon hozott ítéletei elleni fellebbezés esetén

A **Rota Romana harmad, vagy további** fokon ítélik:

Azokban az ügyekben, melyekben már vagy ő maga, vagy bármely más bíróság ítéletet hozott, kivéve ha ítélt dologról van szó.

A hazai gyakorlat - élvonalban

- 1917 CIC Serédi Jusztinián
- 1901-ben felvételét kérte Pannonhalmára a bencés szerzetesrendbe. A teológiát a római bencés Szent Anzelm Egyetemen végezte. Tanulmányai során Pietro Bastien professzor hatására az egyházjogra specializálódott, nála is doktorált.
- Alig tette le a fogadalmakat, a pannonhalmi főapát biztatására Rómába utazott, ahol egyházjogászként vett részt a Codex Iuris Canonici kidolgozásában.

CIC 17

- 1904-ben X. Piusz pápa (1903–1914), Pietro Gasparri (*1852 †1934, 1907–1934) bíborost, későbbi vatikáni államtitkárt (1914–1930) bízta meg az 1918. május 19-én életbe léptetett Codex Iuris Canonici, az új kánonjogi kódex kidolgozására fölállított bizottság vezetésével.
- Ennek a bizottságnak az egyik tekintélyes tagja volt Serédi Jusztinián egyházjogász professzora, Bastien, aki az igen nagy türelmet, alaposágot és szívósságot igénylő jogszerkesztői feladatok elvégzésére, az időközben Pannonhalmára visszatért fiatal szerzetest a főapáttól maga mellé kérte.
- A Codex Iuris Canonici 1916 végére elkészült, és Serédi az év végéig maradt még olasz földön. De aztán távoznia kellett, mert az olasz lapok erősödő éllel támadták a pápai kúriát, szemére vetve, hogy megtűri az ellenséges államok alattvalóit.

Nehéz évek

- 1938-ban az első zsidótörvény-javaslat felsőházi vitájában Serédi bíboros és Glattfelder Gyula csanádi püspök fejtették ki az egyház álláspontját. Kifogásolták a kollektív felelősség és büntetés elvét.
- A bíboros-hercegprímás egyik kedvenc idézete A szeretetben nincs félelem. A tökéletes szeretet kizárja a félelmet, mert a félelemnek köze van a büntetéshez. Aki tehát fél, abban nem tökéletes a szeretet. (1Jn 4,18).
- Az Országtanács 1944. október 27-ei ülésén Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás jogilag törvénytelennek nyilvánította Szálasi Ferenc hatalmát.
- Nem zárkózott el a kapcsolattartástól a többi nagy történelmi egyházzal. Ennek is gyakorlati oka volt: a reformátusok, evangélikusok, unitáriusok és baptisták szintén aktívan részt vettek a lengyel menekültek segélyezésében.

Bánk József (1911-2002) „Kánoni jog”

- A CIC (1917) átdolgozására **1963. március 28-án** alakult meg a Pápai Kódexrevíziós Bizottság, amelyet először Pietro Ciriaci bíboros, majd Pericle Felici bíboros vezetett. (II. Vat. 1962-65)
- Az új Egyházi Törvénykönyv **1980. június 29-re** teljessé vált schemájának véleményezését követően, II. János Pál pápa újabb tagokat nevezett ki a Bizottságba az egész egyházból, köztük a magyar Bánk József érsek-püspököt aki már 1966-tól a Bizottság konzultoraként tevékenykedett.

CIC 83 – hazai „integráció”

- A Codex Iuris Canonici 1983. november 27-én lépett hatályba, s ugyanezen dátummal az 1917-es törvénykönyv hatályát veszítette.
- 1984 Erdő Péter Fordítása
- Erdő Péter Egyházjog
- Kánonjogi Intézet PPKE – „szellemi infrastruktúra”

A hatályos jog

Püspök = Bíró

- 1419. kán.
- -- 1. §. Minden egyházmegyében, minden a jogban kifejezetten ki nem vett ügyben a megyéspüspök az elsőfokú bíró, aki bírói hatalmát személyesen vagy mások által gyakorolhatja az alábbi kánonok szerint.
- –2. §. Ha pedig a püspök által képviselt jogi személy jogairól vagy anyagi javairól van szó, első fokon a föllebbviteli bíróság ítélik.
- 1420 kán. Bírósági helynök kinevezése kötelező.

Társasbíróság

- 1425. kán. -- 1. §. Minden ellentétes szokás elvetésével, három bíróból álló testületnek vannak fenntartva:
- –1. azok az egyházi peres ügyek, amelyek: a) az egyházi rend szentségének kötelékéről; b) az 1686., és az 1688. kán. előírásainak fenntartásával (sommás) a házassági kötelékről folynak;
- –2. azok a büntető ügyek, amelyek: a) a klerikusi állapotból való elbocsátással sújtható büntetendő cselekményekről;
- b) a kiközösítés kiszabásáról vagy kinyilvánításáról folynak.

Ügyész, kötelékvédő, jegyző

- 1430. kán. -- Az olyan egyházi peres ügyek számára, ahol a közérdek veszélybe kerülhet, valamint a büntető ügyek számára nevezzenek ki az egyházmegyében ügyészt, aki hivatalból köteles védelmezni a közérdeket.
- 1432. kán. -- Az olyan ügyek számára, ahol az egyházi rend kiszolgáltatásának semmisségéről vagy a házasság semmisségéről, illetve felbontásáról van szó, nevezzenek ki az egyházmegyében kötelékvédőt, aki hivatalból köteles előterjeszteni és kifejteni mindazt, amit a semmisség vagy a felbontás ellen ésszerűen fel lehet hozni.
- 1437. kán. -- 1. §. Minden eljárásban szerepeljen jegyző, és legyenek semmisek azok az iratok, amelyeket a jegyző nem írt alá.

Ügyvéd

- 1483. kán. -- Az ügyvédnek nagykorúnak és jó hírűnek kell lennie; az ügyvédnek ezenkívül katolikusnak is kell lennie, ha csak a megyéspüspök meg nem engedi az ellenkezőjét, továbbá kánonjogi doktornak vagy egyébként valóban jártasnak kell lennie, és rendelkeznie kell az említett püspök jóváhagyásával.

Eljárás lépései

- Peralapítás – kereset (társas bíróság)
- (elfogadás/elutasítás/hiánypótlás – bíróság elnöke dönt)
- Idézés – alperesi nyilatkozat
- Perfelvétel (vitás pontok rögzítése)
- Bizonyítás – kihallgatás, szakértők (kötelékvédő kérdései)
- Eskü
- Iratbetekintés / észrevételek
- Ítélet

Jellemző ügyek

- Házasságjog – „érvénytelenítés”
- (Egyszerűbb eljárás lehetősége Ferenc pp.)
- Elhúzódó perek, két egybehangzó ítélet
- Írásos eljárás
- Élveboncolás lelki ügyekben?
- Jogi jártasság kérdése (bírók, helynökök)
- Végrehajthatóság?
- „lelkek üdve” elv

- 1752. kán. -- A --- kánon előírásait kell alkalmazni a kánoni méltányosság megtartásával és a lelkek üdvösségének figyelembevételével, hiszen a lelkek üdvösségének az egyházban mindig a legfőbb törvénynek kell lennie.

„Népszerű” - pedofília

- II. János Pál 2001-es Sacramentorum sanctitatis tutela motu propriojában foglaltak végrehajtását szabályozó, ugyancsak a Hittani Kongregáció által 2001. május 18-án kiadott De delictis gravioribus levél.
- 2010. május 21-i dátumot viselő „Legsúlyosabb büntetendő cselekményekkel kapcsolatos jogszabályok” (Normae de gravioribus delictis) a Római Kúria azon dokumentumainak körébe tartozik, amelyek a hatályos törvények betartatását hivatottak elősegíteni.
- **CHIROGRAFO DEL SANTO PADRE FRANCESCO PER L'ISTITUZIONE DELLA PONTIFICIA COMMISSIONE PER LA TUTELA DEI MINORI** 2014 márc. 22.
Statutum 2015 ápr. 21
- **Egyházi vagyoni jogi kérdések kevésbé peresítettek**

Laicizálás

- klerikusi állapot elvesztése: a →laicizálás jogi következménye. - Az →egyházi rend szentsége eltörölhetetlen jegyet hagy az emberben. Elveszíteni tehát nem a felszenteltséget, hanem csak a klerikusi állapotot (jogállást) lehet (290.k., vö. 845.k. 1.§). Ennek a hatályos egyházjog szerint három módja van: 1. a felszentelés érvénytelenségét megállapító bírói ítélet v. közigazgatási határozat; 2. a klerikusi állapotból való elbocsátás törvényesen kiszabott büntetése (vö. 1364, 1367, 1370, 1387, 1394-95.k.); 3. az Apostoli Szentszék leirata, mely - a →leirat fogalmánál fogva (59.k. 1.§) - →kegyként bocsátja el az érintettet a klerikusi állapotból, és amelyet diákonusoknak csak súlyos okból, áldozópapoknak csak nagyon súlyos okból adnak meg (290.k.).

Ami fontos lenne

- Vagyonjog
- Műemlékvédelem
- Ius publicum Ecclesiasticum (ismeret hiánya: iskolák, források, egyéb intézmények)
- Munkavállalók joga? („közjog magánjogiasítása”)
- Felfüggesztés és
- Büntetőjog?

Ami hasznosítható

- Képzések - szakemberek szükségessége
- Egyház fegyelmének megóvása
- A lelkek üdvének fokozott figyelembe vétele
- Eljárás „illetéke”?
- Képes az Egyház egy „komoly” rendszert eltartani?
- Mire van egyáltalán még igény?
- Hány ember eljárásjoga? Mennyi tőke áll mögötte?
- Egyetemi háttér (KRE) Nemzetközi kapcsolatok

Egy hazai rendszer kérdései (lehetnek)

- Van-e forrás?
 - Finanszírozás
 - Képzett szakemberek
 - Professzionális rendszer (adminisztráció, fellebbvitel)
- El lehet-e különíteni különböző típusú ügyeket?
 - Miben kell igazából dönteni
- Hogyan lehet az állami jogszolgáltatással összehangolni a rendszert?
- Lehet-e esetleg választott bíráskodásban gondolkodni?
 - Méltányosság elve, perökonómia elve

Közigazgatási ügyek - méltányosság

- 1733. kán. -- 1. §. Igen kívánatos, hogy ha valaki úgy érzi, hogy egy határozat sérelmes a számára, ne támadjon vita közte és a határozat szerzője között, hanem maguk közt közösen **igyekezzenek méltányos megoldást** keresni, esetleg **tekintélyes emberek közvetítésének és fáradozásának igénybevételével**, hogy így a vitát alkalmas módon elkerüljék vagy megszüntessék.
- –2. §. A püspöki konferencia elrendelheti, hogy minden egyházmegyében hozzanak létre **olyan állandó hivatalt** vagy tanácsot, melynek feladata, a magától a püspöki konferenciától megállapítandó szabályok szerint, **méltányos megoldásokat keresni** és javasolni; még ha a konferencia nem rendeli is el, a püspök létesíthet ilyen tanácsot vagy hivatalt.

Köszönöm a figyelmet!